

Inserati se sprejemajo in velja tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo administracije in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in saboto.

Govor slovenskega poslanca dr. Vošnjaka.

Gospoda! Posvetovanje in sklepanje o državnem gospodarstvu pozivlje samo po sebi h kritiki vladne sisteme, vladnih namer, in pripomočkov, ki vladi rabijo; to tem bolj, ker je ta sistema v neutajljivi zvezi z narodno-gospodarstveno krizo, ktera na vse kroge tišči.

Dovoljujoči mi vladi sredstva za vladanje, imamo pravico in dolžnost vprašati, ali ona sebi izročeno oblast tako rabi, da se država krepča, ljudstveno blagostanje vzvišuje in večina narodov in dežela vstrijskih s tem vladanjem zadovoljuje.

Ker je že več govornikov od te (desne) strani zbornici politično in gospodarstveno delavnost vlade osvetilo, ostaje mi le še delavnost pojasniti, ktero vlada razvija v narodnem obziru nasproti slovanski narodnosti, ker ta delavnost po mojem mnenju ni koristna niti za prospeševanje avstrijskega domoljublja, niti je v skladu s tolikanj slavljenimi državnimi osnovnimi postavami.

Ako že sistema strogega državnega centralizma nahaja pri večini avstrijskih narodov in dežel ostro protivnost, ker se ne daje zediniti s posebno sestavo te države in njenimi potrebami, — vzporeja se pri Slovanih še drug predmet vznemirjenja, in to so izrečno nemško-valne namere, ktere vlada izkazuje nasproti slovanski narodnosti pri vsaki priliki.

Odkar je minister Schmerling s famoznim volilnim redom od 26. februarja leta 1861 za deželne zbore pokazal, kako se na podlogi interesnega zastopstva manjšine v večine prestrojajo, vleče se skozi celo delavnost vseh centralističnih ministerstev kakor rudeča nit neko prizadevanje, Slovane celo v onih deželah,

kjer imajo naravno večino prebivalstva, v manjšino spraviti, slovansko narodnost in slovanski jezik odrivati, sploh poskušati iz Slovanov narediti Nemce.

Tudi zdanje ministerstvo hodi po teh za Avstrijo osodnih potih.

V šoli in uradu, povsod kjer imajo vlada in njeni organi odločilen in merodajen vpliv, upotreblja se ta vpliv v smislu slovanski narodnosti protivnem.

Kar se nas Slovencev tiče, smo svoje pravične pritožbe ne samo v deželnih zborih, v ktere naš narod svoje zastopnike pošilja, nego tudi v ti visoki zbornici večkrat po resnici razložili. A naša pričakovanja, da bode vlada te pritožbe uslišala in pomagala, do denes se niso izpolnili, naprotiv nam kaže cela vrsta vladnih naredb in dejanj njenih organov, da vlada meni, da more nam Slovanom nasproti ne zmeniti se za načelo enake pravice za vse.

Da pa se mi ne bode očitalo, da le v splošnosti obtožujem, a faktičnega dokaza resnice ne podajem, hočem iz obilice materijala, ki je pred menoj, nekatere kričee izgleda za podstavljenje svoje trditve navesti.

Šola in časopisje sta ona dva faktorja, ki imata na izobraževanje in razvijanje vsacega naroda odločilen vpliv. In prav teh na tveh oblastih nam vlada najhujše prizadeva. Da si je nas Slovencev, ki od Drave do adrijskega morja v kompaktni celoti prebivamo, nad eden milijon, nimamo niti jedne srednje šole s slovanskim učnim jezikom, akoprem je na tem širnem ozemlju cela vrsta srednjih šol vzdrževanih od države.

Ta isti naučni minister, ki je pred nekaj leti obljubil na to delovati, da se bodo na graškem vsenčilšču tri učne stolice s slovanskim učnim jezikom za praktično-juridične stroke ustanovile, isti naučni minister je še

ono malo koncesijo, ki jo je njegov prednik v službi z ustanovljenjem paralelnih razredov s slovanskim učnim jezikom na ljubljanski šoli narediti izvolil, opovreči poskusil, da celo, on hodi še dalje in hoče tudi še na naše ljudske šole sekiro položiti.

Po učnem načrtu za slovenske ljudske šole, kteri je bil letos deželni učiteljski konferenci v Gradci od strani ministerstva na odobravanje predložen, ima biti namen ljudskih šol naučenje nemškega jezika, kar je popolno krivo razumljenje namena ljudskih šol. Tako bi šola imela postati samo zavod, v katerem se dresira nemški jezik, ne da bi bila izobraževališče.

Ker uprav o gospodu naučnem ministru govorim, ne morem nekterih opomb o oddajanju učiteljskih službenih mest zamolčati, da si vem, da spada to v področje eksekutive. Čudno je namreč, da gospod naučni minister pri podeljevanju učiteljskih služeb na srednjih šolah v deželah, kjer Slovenci prebivajo, nobenega obzira ne jemlje na znanje slovenskega jezika, da si je vendar večina učencev posebno v prvih letnikih srednjega učilišča, le celo nepopolno zmožna nemškega jezika, torej bi bilo za dosego učnega namena gotovo znanje slovenskega jezika za učitelja nujno potrebno.

A ni čisto nobenega pomanjkanja tacihi učilnih moči, za to se mora kot vzrok tega ministerskega postopanja zopet le znana germanizatorična namera ministerstva iskati.

Od ljudske šole se obračam k novinarstvu, in tu so zopet žalostne izkušnje, ktere mora imeti narodno novinarstvo, odkar se je objektivno postopanje uvelo. Zdaj namreč zadostuje izrek objektivnega postopanja za konfiskacijo na podlagi kacega koli paragrafa kazenskega zakonika; največkrat se jemlje paragraf o zločinih in prestopkih proti javnemu redu. Časo-

Podlistek.

Preširnova oporoka.

(Govoril pri besedi dunajsk. akad. društva „Slovenija“ 12. t. m. g. A. Ferjančič.)

Spisal J. Stritar.

Mračí se; noč mi skoraj svet zakrije,
Na véke trudne zamižé oči;
Naj bo! Naj beli dan jim več ne sije,
Dovolj so gledale, kaj svet trpi;
Čas, da sercé ubogo si počije,
Nemira vednega se oprosti.
Končan je trudapolni pot, pokoja
Željno je truplo, željna duša moja.

A predno v kraj, kjer spijo bolečine,
V kraj večnega mirú nastopim pot;
Kjer up in strah, serca nepókoj mine,
Kjer hrepenenja nij, strastij in zmot:
Povzdignem še iz serca globočine
Glas tebi, mili moj slovenski rod!
Čuj pevca, ki umira, oporoko —
V spomin, sercé si vtisni jo globoko.

Drevó v domačo vsadil sem dobrovo,
Ki ne rodí ga zemeljska pomlad;
Sladkó ti diha blagi cvet vonjavo,
Teló in dušo ti oživlja sad;
Pod njim položi v senco vročo glavo,
Uteši bolečine njen ti hlad:
Jaz vsadil sem drevo ti v zemlji tvoji,
Ti hrani, brani ga, ti zvesto góji!

Gorjé narodu, kteri slep zaméta
Nebeške poezije blagi dar;
Za svétnim blagom vedno spehan léta,
Dejanje vodita mu prid in kvar;
Iz serca globočine pesem péta
Serca ne dviga, blaži mu nikdar!
Gorjé Slovén ti, ako pevska Vila
Jokaje bi kedaj te zapustila!

Ti mladi rod! Oči zaupajoče
V té vpirajo pogled poslednji svoj;
Če v tebe nij mi upati mogoče,
Kakó bi mirno ločil duh se moj?
Ti boje doživíš dušévne vroče —
Ko pride dan, na mestu svojem stoj!
Za dom, svobodo bóri se, resnico,
Za bratoljubje góri in pravico!

Nikdar te v boji slepa strast ne vódi,
Ne moti te, kaj dela óna stran;
Orožje v svetem boji sveto bodi,
Sercé naj čisto bo in čista dlan!
Ti druge milo, sebe ostro sodi:
Izgled naj blagodušja bo Slovan!
Sovraštvo naj ti bode vedno tuje,
Brat brata naj nikdar ne zaničuje!

Prikaže se na svitem ti prestoli
Malik — zlatá ti kaže blésk, rekoč:
„Glej, to ti dam, poklekni ter me moli!“
Tedaj kreposti svoje kaži moč!
Nikjer nikdar v krivico ne privoli,
Sovraži dela, ki rodí jih noč;
Pravice domovine svoje brani,
Njej v skušnjavi vsaki zvest ostani!

Imé slovensko sveto tebi bodi —
Ne srámi ga, sramíti ga ne daj!
Da bode spoštovano med narodi,
Suróvosti, podlósti ne poznaj;
Povsod naj plemenitost tebe vódi,
Tá pravega Slovence znači naj!
To prosi pevec te umirajoči,
To mu obljubi — rad potem se loči.

pis je in ostane konfisciran in vsak ugovor je za zdaj brezvspešen ostal. Konfiskacija se namreč od deželnega kot tiskovnega sodišča potrjuje, obravnanje ob ugovoru se vrši pri istem tiskovnem sodišču, in tako nij misliti, da bode ena in ista oblast enkrat izgovorjeno sodbo ovrгла. Nadaljni priziv na višje inštanice je pač dovoljen, ali za provincijalne časopise neprimerno drag, in je kakor dosedanje izkušnje posebno českih listov dokazujejo, tudi zmirom brez vspeha ostal.

A celó to objektivno postopanje, ki vsako pravo tiskovno svobodo nemogočo dela, celó to se zdi nekterim vladnim organom premalo ostro. Tako je v novejšem času v Ljubljani zgodil se eklatanten slučaj, ki naše zdanje tiskovne razmere tako jarko in rezko osvetljuje, da se ne morem vzdržati, da ga ne bi vam razložil.

Bil je namreč početkom novembra tam naroden list konfisciran, — kar nij nič nenavadnega; deželno kot tiskovno sodišče je to konfiskacijo in objektivno postopanje potrdilo; državni pravdnik pak se ni s tem zadovoljil, nego je tožil urednika tega lista zaradi zanemarjenja uredniške dolžnosti. Posamezni sodec res urednika pred-se pokliče in ga obsodi kratkim potem, ne da bi bil ta tiskovni pregrešek kdaj pred porotnike prišel, na 300 gld. izgube kavcije in osem dnevnih zapor. Zdaj, gospoda moja, vprašam, ali je tiskovni zakon, kateri tiskovne pregreške odkazuje porotnim sodiščem, pri nas še pravno veljaven, ali so slovenski časopisi brezpravno vsaki samovolji izročeni?

Gotovo je to nevarno stanje, ako se v enem delu prebivalstva čut razširjati začnjenja, da pravica ni gotova, da pred pravico nismo vsi enaki; ako ljudstvo začnjenja dvomiti, da-li ima res postava za vse enako veljavo. Iz tega lahko oni pesimizem in ona apatija nasproti državi in državnim zavodom izvira, ktera sta za domoljubje najbolj škodljiva in imata za državno bitje najopasnejše nasledke.

A ne samo v oblasti šole in novinarstva, nego povsod v javnem življenji, kjer je vladi kakov god vpliv odprt, upotrebljuje se ta vpliv v smislu, ki je slovanski narodnosti protiven, da si se mi Slovani moremo glede svoje požrtvovalnosti in svojega patrijotizma z vsacim družim avstrijskim narodom meriti.

Jaz sem že v teku te sesije imel priliko na njegovo ekscelenco gosp. ministra notranjih stvari interpelacijo staviti zavoljo neke naredbe, vsled ktere je bilo uvedeno slovenskega jezika v knjige župniških matic prepovedano. Na podlogi te naredbe je bil nek župnik, ki

je matične knjige slovensko vodil, na 100 gld. globe in plačanje preiskovalnih stroškov obsojen. Na to interpelacijo od strani ministra notranjih stvari še zmirom nij odgovora.

Ali celo pri c. kr. davkarstvih, katerim bi bilo pač vse eno, ali davkovske denarje na podlagi nemške ali slovenske pobotnice sprejemajo ali oddajajo, celo tu slovenskim strankam, ki nemškega ne znajo, delajo take sitnosti in zapreke, da ostro grajo zaslužijo.

Tako si je dovolil davkarski uradnik na vlogo, izročeno v slovenskem jeziku, odgovoriti tako, da je besedo „liquidirt“ v tacem smislu poslovenjeno na vlogo napisal, v kakoršnem se rabi beseda v študentovskih krogih.

Stoprv te dni mi je bilo iz mojega volilnega okraja poročeno, da je davkarski kontrolor v čisto slovenskem okraju osorno ustavljal se, od župana slovensko pobotnico sprejeti, in taci slučajev bi lahko dosti navedel.

Vlada se res ne more za prestopke vsacega njenih organov odgovorna delati.

Ali taki dogodki karakterizirajo duh, ki vlada v nekterih uradniških krogih, kateri mislijo, da se s tem pri višjih prikupijo, če proti slovanske narodnosti sovražno postopajo.

In ta nazor nij brez bistvene podloge, ako se beró različna imenovanja in avanziranja, ki sum bude, da je nespoštovanje slovenske narodnosti kot posebnega ozira vredna kvalifikacija tu in tam odločilna.

Prigodili so se eklatantni slučaji prestavljanja uradnikov „iz službenih ozirov“, pri katerih se pa mora misliti, da so bili vsi drugi oziri bolj merodajni, nego službeni. Tako je bilo na primer od nj. e. trgovinskega ministra kratko po sklepu državnega zbora letošnjo spomlad osem poštnih in telegrafskih uradnikov, ki so bili slovenskega jezika zmožni, prestavljenih iz Ljubljane na vse kraje monarhije, omenim le Suczava, Črnovice, Oderberg itd., in na njih mesto so bili uradniki iz Dunaja poklicani, ki so samo nemškega jezika zmožni. Kakor se je tačas obče govorilo in se od nobene strani ni resno tajilo, izvršila so se ona prestavljanja vsled denuncijacij, vsled popolne proskripcijske liste uradnikov, ki se je pod bivšim kranjskim deželnim načelnikom naredila in ki je imela nad 100 imen taci uradnikov zaznamovanih, kateri so bili na sumu, da niso dovolj sovražno proti slovanski narodnosti postopali. (Klici na desni: čujte! čujte!)

Še eno drugo dejanje trgovinskega ministra moram tu navesti, ki tudi eklatantno označuje duh, ki v vladnih krogih vlada na-

sproti slovanski narodnosti, in to je pred kratkim izvršeno razpuščenje ljubljanske trgovinske in obrtnijske zbornice. Po statutu, ki je za to zbornico še zmirom veljaven, ima se zbornica tako ponavljati, da vsaka tri leta poludov izstopi. Gospod trgovinski minister se pa tega ni držal, nego je kratkim potem zbornico razpustil, tako, da je vidno, da pri razpuščenju niso odločevali narodno-gospodarski, nego zopet le neki narodno-politični obziri.

Gospoda moja! Ko se gospodarstvena kriza razteza na vse dele države in vse kroge prebivalstva, v trenutji občnega pritiskanja in bede, kjer državljani svoje moči na najskrajnejši način napenjati morajo, da visokim tirjatvam države, kar se davkovskih bremen in vojske tiče, zadostujejo, v tem trenutku se vladi primerno zdi, vznemirjati in žaliti posamezne narode z nespoštovanjem njih narodnih pravic, ki so jim celo v državnih osnovnih postavah garantirane, ter tako k splošnim kalamitetam še poseben vzrok nezadovoljstva prizadevati.

Visoka vlada naj bi, da si izhaja le iz ene stranke, vendar nikar povsod svojega strankarskega stališča ne kazala; naj bi pomislila, da je v prvi vrsti avstrijska vlada, da prebivajo v Avstriji poleg ustavovercev še mnogi drugačermisleči, in poleg Nemcev še neko število Slovanov, in da ti zadnji celo činijo večino prebivalstva. (Bravo! na desni!)

Lehka, vesela vojna z narodnostmi, ta dedščina necih birokratskih reminiscenc, gotovo ne služi niti za okrepčanje države, niti za zadovoljenje narodov, in zadržuje celo v mnogih obzirih gospodarstveni prospeh.

Dokler se mora namreč kak narod za najnaravnejšo svojih pravic, za pravico svojega materinega jezika boriti, dokler načelo enake pravice za vse ne prodre in do polne veljave ne pride, je prospešno delovanje, skupna vzajemnost vseh moči k zajednemu cilju državne blagosti nenaravno zadržavano. Gospodarstvene krize pak dobivajo pod vtisom tega nezadovoljstva, nezaupanja, katero gojiti ima velik del prebivalstva proti vladi in njenim tendencam polno vzrokov, strahovite oblike, kakor imamo uprav pri nas v Avstriji žalostno priliko videti v načinu, kateri celotno nacionalno premoženje tako strašno oškodava.

To sem menil, da moram povedati, da se ne bode sklepalo, ako preidemo v specialno debato, da bi sedanji sistem imeli za sposoben, državo okrepčati, ljudstveno blagostanje vzvišiti in večino narodov in dežel v Avstriji zadovoljiti. (Pritrjevanje na desni.)

Profesor i bibliotekar Matija Čop.

To je naslov sestavku, ki ga je napisal profesor Ivan Zupan v programu kraljevske višje gimnazije na Reci (Fiume) koncem šolske godine 1873/4 str. 3—31, in smo ga pred nekterimi dnevi dobili v roke.

Skoro o nobenem učenjaku ni se pisarilo toliko koj o smrti in pozneje, kot o M. Čopu, dasiravno je on sam spisal malo in nikakor ni bil pripravljen k temu, da bi iz obilnega zaklada svoje učenosti književno podal bil kaj tudi rojakom svojim. To napako je jako čutil iskreni prijatelj njegov Prešern, toraj mu v Kr. Čbelici (III. 20.) spusti sršena: „V Ljubljani je dihur, ki noč in dan žre knjige, — Od sebe pa ne da nar manjši fige“. — Na prezgodnjem grobu vendar zapoje mu: „Ako bi daljši časi b'li mu dani, — Svoj narod bi s pismi razsvetlil bil, — Però zastavi komaj stare Slave, — Buditi rod: odnese val ga Save“.

Kedar se govori o Čopu in njegovi veljavi v slovanskem slovstvu, povdarjajo se vzlasti tri zasluge, in sicer a) da je Čop buditi jel mlade pesnike, da je izročila Kranjska Čbelica; b) da je vodil slovensko Abecedno vojsko, da je tedaj vzmagala Bohoričica nad Metelčico; in c) da je sestavil novoslovensko bibliografijo ter poslal jo J. P. Šafaříku v Novi Sad že l. 1831. Iz teh in vzlasti iz teh njegovih del se resnično dá skazati velika M. Čopova popemba v našem slovstvu.

Popevali in popisovali so ga koj o smrti po nemški in po slovenski; posebno pristrčno preslavljal ga je Prešern; dokaj dobro opisal ga je l. 1850 Navratil, l. 1857 Kosmač, l. 1865 prof. Melcer itd. Znana je Kr. Čbelica; popisana že tudi po slovenski Abecedna vojska. Slovstveno zgodovino slovensko je nekoliko porabil Šafařík v Čas. Česk. Mus. l. 1833—34 po česki sam, bolj natanko pa v istem časopisju l. 1859—60 V. Křížek. Po Čopu je razlagoval Metelko, in po njem ter po Šafaříku

opisal jo J. Valjavec v Slov. Bčeli l. 1853 in naslednje leto A. Janežič v slovnici svoji s kratkim pregledom slovenskega slovstva. Rusom jo je nekaj izdelano poslal V. Klun l. 1859; Čehom v Nauč. Slovník l. 1863 J. Macun, in nekoliko dovršeno je tedaj priobčil posebej tudi Hrvatom. L. 1864 dal jo je J. Jireček popolnoma v izvirnem spisu na svitlo v Pragi z naslovom: „P. J. Šafařík's Geschichte der Südslaw. Literatur. I. Slovenisches Schriftthum“ (8. S. 1—149). Po tem je jako umetno načrtal slovensko književnost prav po Čopovem spisku prof. S. Ljubić v II. knjigi str. 538—585 v „Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske na podučevanje mladeži“ — na Reci l. 1864 do 1869 itd. —

Iz tega se vidi, da Čopovi učeni spisi mnogo koristijo že vsem rodovom slovanskim, in da je slava njegova občna. Potrebno se nam je zdelo opomniti to, da ne bi slovanski učenjaki sploh in bratje Hrvatje posebej po edinem sestavku sodili vseh Slovencev. — Veseli

Politični pregled.

V Ljubljani 14. decembra.

Avstrijske dežele.

V **državnem zboru** se je 10. t. m. dr. Schaffer lagal, da slovenske šole ne bi imele učencev, da v šolah, kjer je bil nemški učni jezik odpravljen, so ga morali zopet vpeljati. Da ga ni sram očitno ponavljati, kar je bilo že tolikokrat ovrženo. Harant in Pflügel sta opisovala slabo stanje šolstva. Sús ju je 11. t. m. zavračal, pa sam pripoznal, da je mnogo napačnega. Greuter je pojasnoval vedenje liberalcev, ki hočejo prodati za poldrugi milijon obligacij učnega zaklada, dasi postava od 25. maja 1868 naravnost pravi, da ne istina, ampak le obresti se imajo porabiti. K predlogu, da naj vlada tudi v Galiciji osnuje postaven šolski svet, je dr. Razlag nasvetoval, da naj vlada gališkemu deželnemu zboru predloži postavo, po kateri naj se deželni šolski svet tako osnuje, da bode zadostoval tudi potrebam Rusinov. Pri glasovanju je ta predlog padel, še dr. Razlag sam ni za-nj glasoval, kakor poroča „N. fr. Presse“. 12. t. m. so obravnavali potrebnost kupčijskega ministerstva. Zschock je zopet omenjal gospodarske krize, pa poslanci ga niso hoteli poslušati. Živahno pregovarjanje se je pa vnelo o resoluciji, da naj se obrtniške in kupčijske šole izročé nadzorništvu učnega ministerstva. Vladi ta resolucija ni bila po volji in jo tudi zbornica ni sprejela.

O šolstvu „Vaterland“ prinaša izvrstne članke, v katerih med drugim beremo, da mariborski realci so se nedavno pri spovedi tako obnašali, da se je vse zgledovalo, od sv. obhajila pa so precej hiteli iz cerkve ter so si zunaj norčevaje sv. hostijo kazali. To je sad brezvernega šolstva in vendar Vrečku še to ni dovolj, marveč hoče, kakor je razodel pri nekem volilnem shodu v Celji, krščanski nauk iz šol čisto odpraviti.

V Gradcu sta pri ožji mestni volitvi zmagala konservativna kandidata.

Vnanje države.

V **Arnimovi** pravdi so 10., 11. in 12. izpraševali priče in brali pisma med Arnimom in Bismarkom, iz katerih je razvidno, kako se je prejšnja prijaznost med njima razbila. Važno je neko pismo Arnimovo do Bismarka, v katerem popisuje Thiersovo nezmožnost za vladanje ter pristavlja, da pri novi razprtiji med njim in skupščino utegne nastati notranja vojka. Bismark pa bi bil najraje videl, da

nas, da slovenski sinovi, učeči med Hrvati, naučijo se jezika hrvaško-srbskega koj, da prikazujejo se v njem delujoči na književnem polju. Iskreno spisan ima tudi sestavek: Profesor i bibliotekar Matija Čop — mnogo znamenitih črtic iz njegovega življenja in delovanja vzlasti na Reki, kjer bode toraj v posebne pomembe ter v častno zaslugo spisatelju Iv. Zupanu, profesorju povestnice, nemščine in filozofije.

Gimnazija na Reki, kateri je ravnatelj sedaj duhovnik prof. Ljudevit Slamnik, je imela lani poleg njega trinajst pravih in namestnih učiteljev; učencev pa je v VIII. razredih z naučnim jezikom hrvaškim v začetku štela 172, na koncu le 140. Zrelotno skušnjo jih je konec l. 1873 delalo in tudi dodelalo 18, zreli z odliko so 4, med njimi Ivan Vončina iz Karlovca. Rojak naš prof. Ant. Mazez, kateri je nekaj let na Reki služil za profesorja, je med letom odšel za ravnatelja velike gimnazije v Požego.

Thiers ostane na krmilu in da se vstanovitv monarhije spodbija, ker bi sicer Francoska dobila pri vnanjih državah zaveznikov. 12. t. m. popoldne je bila tajna seja, ker so se bali, da očitno branje cerkveno-političnih pisem bi utegnilo kje kaliti javni mir in red. Danes in jutri bodo govorili še grofovi zagovorniki, v četrtek pa bode sodnija storila razsodbo.

Nemški državni poslanec in vradnik „Germanie“ Majunke je bil 11. t. m. zaprt, da dosedi eno letno kazen, h kateri je bil zaradi tiskovnih prestopkov obsojen. Poslanci so v zboru enoglasno sklenili vprašati, če se poslanec med zborovanjem vsled prejšnje razsodbe sme zapreti in kako bi se to v prihodnje odvrnilo.

Na Francoskem se še vedno razne stranke prepirajo. Arnimova pravda bi jim vendar morala oči odpreti ter pokazati jim, da le monarhija jih zamore rešiti.

Na Španjskem je bila 7. in 8. t. m. pri Tolosi huda bitva med republikanci in Karlisti. Republikanci so se hrabro držali, pa so bili vendar premagani in zgubili okoli 700 ljudi. Loma se je vrnil v San Sebastian, pravijo, da zaradi slabega vremena(?). Don Karlos je v Vergari.

Izvirni dopisi.

Iz borovniške okolice, 12. dec. (Rubljenje. — Novi sodnik.) Od vsih krajev se slišijo pritožbe zaradi pritiskanja na davke od c. kr. davkarjev in tudi pri nas se enaka godi; rubijo in blago prodajajo revnemu kmetu, da je groza. Skoz dva meseca je bila živinska zaprtija, in revni kmetič zavoljo kuge, ki je bila v sosednjih krajih, nikamor ni smel s svojo živino ganiti se, da bi si bil kaj prislužil, zdaj pa imamo tako zimo, da si zopet ne moremo nič pridobiti. S čem bo potlej revni kmet davke plačeval? A naši davkarji se veliko zato ne zmenijo, ampak plačaj, dobi kjer hočeš; mislimo pa, da bi zavoljo živinske zaprtije vendar-le morali nekoliko ozira na to imeti in ne tako pritiskati.

Prav veseli pa nas, ker smo dobili novega okrajnega sodnika, ki nam skoraj vse slovensko vraduje, in svoja dela prav hitro izvršuje, vse drugače, kakor prejšni okr. sodnik, znani barantavec in nemškutar g. Mullej, kteremu so zdaj pri nas podelili notarsko službo, akoravno ni zmožen skovati le enega slovenskega pisma. Njegov tajnik se je izustil, da kdor bo slovenska pisma zahteval, ga bosta poslala v Ljubljano, kar pa mislimo, ne bo tako lahko šlo, dasiravno je lepa cesta proti Ljubljani.

Tudi bi imel še marsikaj pisati o kakšnem škandalu, ki se v časih tukej pri nas prigodi, ali o kakošnem tukajšnjem železniškem vradniku, ki večkrat kam zabrede, pa bolje je, da molčim, da me ne kamnjajo kot sv. Štefana.

Iz gornje Istre, 9. dec. (Goveja kuga. — Koze. — Revščina.) Skoraj iz vseh krajev mile Slovenije dohajajo sročila v „Slovenca“, le iz tužne Istre ni nobenega glasu, kakor bi vse spavalo, ali pa se prav nič novega in znamenitega ne pripetilo. Da svet zve, kako je v naših krajih, prosim malo prostora v vašem cenjenem listu. *)

Iz tužne Istre že od nekaj dohajajo le tužni glasi, žalibog, tudi jaz v svojem prvem dopisu ne morem nič veselega in radostnega povedati. Letina je pri nas srednja, kar se tiče žita, vino se je sploh po vsi Istri dobro obneslo, repe in zelja je bilo prav obilno, a krompirja je segnjilo več ko polovica. Ubogi

istrski kmetič bi si bil vsaj pri nas za silo prihranil, ako bi ne bil poslal Bog druge velike nesreče in hude šibe. V naši okolici je, kakor je pred kratkim že gosp. dopisnik iz Notranjske Bistrice omenil, že mesec in pol goveja bolezen. Najprej se je prikazala bolezen na Liscu, vasi dve uri od Jelšan oddaljeni. Od ondi je tisti Gajbar, kakor so „Novice“ naznanile, zatrosil kugo pričetkom meseca oktobra na Kranjsko v ribniški in ložki okraj. V naših krajih takrat ljudstvo ni še kar nič znalo o holecni. Pričetkom novembra začno bolehati goveda na Liscu, potem v Skalnici, pičlo uro od Lisca, daleč proti Kastvi na stari reško-šentpeterski cesti. Obe dve omenjeni vasi spadate pod veliko raztreseno jelšansko faro. Kmalopotem se je bolezen prikazala tudi v bližnji klanjski fari. V omenjenih treh vaseh je že čez sto goved pocepalo. Bil sem pred tremi tedni v Liscu, in že takrat so gospodarji tožili, da so trije hlevi, razun po eno govedo, izpraznjeni. Prej omenjenemu Gajbaru je pocepalo vseh 6 živinčet, drugemu 5, tretjemu 4 itd. Šel sem od ondot v Klano. Klanjski gosp. župnik mi je povedal, da je v Klani enemu gospodarju 6 goved poginilo, med temi 4 voli, ki so bili več ko 600 gold. vredni, 4 živinčeta je imel še v hlevu bolna.

V Klani je bila pocepana živina tako malo zakopana, da so jo psi odgrebli, mrhovino žrli in tudi psi poginili. V Skalnici je nektare dni po 3, 4 goved poginilo. Najboljši kmet, župan Krpec, je imel dva lepa vola, gotovo 500 gold. vredna, in še troje goved, nesrečnež je zgubil vse. Bolezen se razširja vedno dalje proti kranjski meji, in že je v Rupih, vasi pol ure od Jelšan in dobri dve uri od Notranjske Bistrice. V Rupih posebno poslednji čas nesrečna bolezen mori ljudem toliko potrebno živino, skoraj ne mine dan, da bi eno, dvoje ali troje živinčet ne poginilo, danes n. pr. pa jih je celo šest.

Ljudstvo je prestrašeno in zdihuje, da se Bogu usmili. V Jelšanah je do sedaj pocepalo enemu kmetu troje goved, drugemu pa eno. V Dolenjah je do sedaj še le pri eni hiši vseh 5 živinčet poginilo. Zadnje tri vasi so poleg šentpetersko-reške ceste, Dolenje le eno uro od Male Bukovice, ki spada pod trnovsko faro in bistriški okraj. Do 4. t. m. je v omenjenih 5 vaseh, v jelšanski fari in v Klani, 134 živinčet poginilo. In čudom, ljudem se je še le včeraj prepovedalo na pašo goniti živino in vozariti! Pasli in gonili so na vodo tedne in tedne, pa ni prišla nijedna zapoved, da naj se živina doma krmi in napaja. Tržaško namestništvo je poslalo v Klano nekega zdravnika iz Tomina na Goriškem. Mož se je le v Ljubljani nekaj živinozdravništva učil; trdil je, da bolezen ni nalezljiva, da ni treba živine zapirati, toliko manj pobijati, kakor so storili na Kranjskem. Bolezen, pravi, je le neka driska, „tiföse Ruhr“, in pri tem je ostalo. Bolezen pa se je vedno bolj in bolj širila, in sedaj je že 6 vasi okuženih. Preteklo nedeljo, 6. t. m., sta prišla gg. zdravnika iz Postojne in Notranjske Bistrice v Rupo pregledovat živino, ki je prejšnjo noč pocepala. Pravijo, da sta poslala v Trst drob in kri deželnemu zdravstvenemu svetu. Saj je pa tudi skrajni čas, da bi se tržaško namestništvo pobrigalo in ubogemu ljudstvu kaj pomagalo. —

Naši kraji, kakor sploh v Istri, so ubogi in siromašni. Zemljišče je na drobno razdeljeno, n. pr. v Rupih je 44 hiš in le 7 zemelj (gruntov), v Lipi, stari in nekaj znameniti vasi, kjer je bila velika pošta med Reko in Bistrico, je 68 kmetov, pa tudi le 7 gruntov,

*) Prosimo večkrat kaj.

Vred.

in še to malo, kar je, je vse med kamenji in pusto, da poleti nastane suša, ako le 10 dni ni dežja. Ljudje iščejo zaslužka pri cesti. Prej je bilo mnogo vožnje med Bistrico oziroma Šentpetrom in Reko, sedaj je vse pošlo, zahajajo pa še nekteri na Pivko in v klanjski cesarski gozd, da trgujejo z lesom in vozijo drva v Reko. Kaj bo pa sedaj, voličev, edino kar je pri hiši kaj veljalo in družino preživelo — ni več; kupiti jih ni s čem, družega zaslužka ni, malo zemlje, kar je je, le pičle pridelke daje; bo joj, da Bog pomagaj! —

V bližnji Kastavščini na Zvonečih in Bergudu so že več časa koze, mnogo ljudi, posebno mladih gospodarjev in gospodinj, je že umrlo za kozami. Tudi ondi so zapuščene sirote brez zdravniške pomoči. Prej jim je pcepala živina, tržaško namestništvo je držalo križem roke, sedaj bolehajo in umirajo ljudje, pa ni ga, da bi jim pomagal, razun duhovnega pastirja, ki jih tolaži in osrčuje. Resnično, ako kje, je v Istri kmet trpin.

Domače novice.

Ljubljana, 15. decembra.

(Deputacija) 15 udov in sicer zastopniki deželnega zbora, razpuščene kupčijske zbornice in obrtnikov je bila v nedeljo pri deželnem načelniku vit. Widmannu v zadevah kupčijske zbornice. Govoril je gosp. dr. Costa, ki se je hudo pritoževal zoper pristranost volilne komisije ter posebno povdarjal to, da volitve se tako ne morejo in ne smejo vršiti, kajti poznejše pritožbe bi nam nič ne pomagale. Deželni načelnik se je izgovarjal s tem, da so mu bili udje komisije kot vsega spoštovanja vredni znani, in da jih je sestavil po prejšnjim volilnem redu, po katerem so bili nekteri zastopniki obrtnikov. Gospod Petričič je na to prav dobro opomnil, da če bi se bilo pri sestavljanju komisiji le na to gledalo, kar gospod načelnik vit. Widmann pravi, bi se pač ne bili smeli tisti udje kupčijske zbornice izbrati, ki so dobili pri volitvah najmanj glasov, marveč tisti, ki so bili voljeni s trikratno večino glasov in imajo zato gotovo več zaupanja nego ti, ki so zdaj v komisiji. Slednjič je napotil vladni načelnik deputacijo do ministerstva, češ, da on ni gospodar komisije. V ravno tej zadevi so bili naši poslanci Hohenwart, Barbo in Vošnjak pri ministru, ki je ukazal, da se obrok za reklamacije podaljša do 26. decembra in se volilni zapisniki pošljejo tudi okrajnim glavarjem, da vsakdo tam svojo volilno pravico reklamuje. To je že nekaj, a zakaj bi se ti zapisniki ne poslali k davkarjem, kakor je bilo doslej v navadi in kar bi bilo za volilce veliko bolj prilično? Na neko vprašanje tu odgovarjamo, da mora le na en patent brez priklad plačevati 8 gld. 40 kr. pridobnine, kdor hoče v kupčijem oddelku imeti volilno pravico.

(Pritožba do magistrata.) Več prebivalcev št. jakobske in trnovske fare nam je poslalo dopis, v katerem tožijo, kako zapuščena sta zlasti zimski čas ta kraja ljubljanskega mesta. Cele mesece ni doli videti nobenega mestnega „očeta“, da bi se z lastnimi očmi prepričal, kako težko je tam do vode priti in kakošna so pota. Pa če tudi pride in vse to vidi, če se tudi kdo naravnost do magistrata pritoži, kak mu je odgovor? „Denarja nimamo!“ Ali pa ta izgovor velja? Ali ni ravno pred kratkim magistrat pokazal, da ima denarja in sicer v obilnosti, dovolivši mornarjem severnega pola za darilo znesek, kateri bi bil za naša pota, za snažnost mesta veliko boljše obrnjen. Mi tej

pritožbi dostavimo še to, da je zadnje dni Ljubljana ne le po omenjenih krajih, ampak povsod taka, kakor kaka ogerska vas. Pač se res vidi, da imajo naši očetje povsod drugje oči in ušesa, le v Ljubljani ne. „Tako mestno starešinstvo ali pa nobeno, je vse eno“, nam je rekel nekdo, ki bi bil gredé proti Bregu na Novem trgu v snegu in vodi kmalo vtonil.

(Morilec Mav.) ki je svojega strica pri Kamniku umoril in bil pri porotni sodnji v Ljubljani k smrti na vislice obsojen, je po cesarju pomiloščen v ječo za vse žive dni.

(Občni zbor čitalnice ljubljanske) v nedeljo je bil primerno obiskan. Po poročilo blagajnika in tajnika je bil voljen novi odbor in sicer: za predsednika gosp. dr. Jan. Bleiweis, za blagajnika gospod F. Kadilnik, za odbornike pa gg. dr. Karol Bleiweis, dr. Costa, F. Drenik, Juvančič, Kremžar, Kreč, Pakič, dr. Poklukar, F. Ravnikar, Turk, J. Vilhar, L. Klinar, dr. Zupanec.

(Tat) je po noči od petka do sobote vlomil v kancelijo g. Pregel-a v Križankih ter ukradel 200 - 300 gld.

(Koncert), ki je bil v nedeljo v reduti, je bil po vsem sijajen. Občinstva je bilo polne prostore in sicer iz najodličnejših krogov. Videli smo gospoda vladnega načelnika vit. Widmanna, gospoda deželnega glavarja vit. Kalteneggerja, gospoda župana Lašana; več plemenitih rodovin, gospoda dr. Bleiweisa, dr. Costo itd. deloma z družinami. Program se je izvrševal gladko in vrlo, zlasti dvospev gospodične pl. Neugebauer-jeve in gosp. Noll-ja, ki sta ga morala dvakrat peti. Žive podobe so naravnost očarale občinstvo. Le pri prvi podobi je menda nagajal magnezij, ker ni bila vsem jasna: pri takih bi se moralo pač prej skrbeti, da ničesar ne zmanjka. Tudi bi bilo želeli, da bi se prihodnji prizor, katerega žive podobe predstavljalo, na naznanilih kratko pojasnil, da bi ga potem vsak lahko razumel. Jako vrlo se je držal čitalniški moški zbor, kar moremo tim bolj pripoznati, ker je v kratkem času imel že čvetero besedi in se je moral mnogo novega učiti. Dohodka čistega je bilo menda nekaj čez 200 gld., toraj je bil dosežen tudi blagi namen koncerta.

Razne reči.

— Iz ljutomerske okolice se nam piše: Slaba letina prejšnjih let je kriva tudi pri nas denarnih zadreg, ki so sicer po vsem Avstrijskem doma. A naš glavar s svojim davkarskim nadzornikom nima usmiljenja z nami. Na tak način in tako nujno tirjajo naše davke, kakor do sedaj še nikoli v navadi ni bilo, in kakor da bi rešenje naše države le od davkov tukajšnje davkarije mogoče bilo. Pritožbe se sicer že delajo zoper to trdo postopanje. — Pri nas imamo neugodno vreme, ne mrzlo, ampak blatno in mokro zimo, da ni mogoče hoditi, ne voziti se.

— Papirnat čoln. V starem svetu delajo papirnat sode in vrče, v novem svetu so napredovali še bolj, ker že zdaj izdelujejo ladje iz papirja. Neki Bishop je odvesljal v takovem papirnatem čolnu dne 21. oktobra iz Troya in misli plavati v njem celo do New-Yorka. 24. oktobra se je ustavil v Irvingtonu, 25. pa odplaval dalje proti Filadelfiji in New-Yorku. Kakor sam sporoča, mu čoln iz papirnat tvarine jako dobro služi.

Umrli so:

8. dec. Šimen Jenko, delavec, 20 l., za srčno napako. — Julija Piankar, kajžarska hči, 6 1/2 l., za pljučnim oslavljenjem.

9. dec. Viktorija Sorič, otrok stotnika v pokoju, 3 1/2 l., za vnetjem vratu.

10. dec. Antonija Omahen, revidenta vžitnine hči, 38 l., za vročinsko boleznijo. — France Padar, delavec, 24 l., za oslavljenjem.

12. dec. Miha Prosenec, tržnega nadzornika otrok, 3 1/2 l., m., za božjastjo. — Gašper Doberlet, posestnik, 73 l., za srčnim in pljučnim oslavljenjem. — Ana Mehlihar pl. Reztterburg, vdova žebčarskega nadzornika, 72 l., za vodenico. — Marija Dobnikar, delavčeva vdova, 73 l., za pljučnim vnetjem.

13. dec. Antonija Kališek, dninarja hči 5 l., morbus Brygthie.

Telegrafične denarne cene

14. decembra.

Papirna renta 69.75. — Srebrna renta 74.75. — 1860letno državno posojilo 109.70. — Bankine akcije 1000 — Kreditne akcije 236.25. — London 110.65. — Srebro 105.90. — Ces. kr. cekini —. — Napoleon 8.89.

Gabriel Piccoli, lekar „pri angelju“ v Ljubljani, dunajska cesta,

(32-16)

priporoča slav. p. n. občinstvu sledeče uže občno znane zdravniške droge:

Anatherinova ustna voda in zobni prah.

Od vsake zobne in ustne bolezni obvaruje vsakdanje rabljenje moje ustne vode in mojega zobnega prahu, kajti ta dva produkta služita osobito za to, da se ojači zobno meso, da se odpravi gobasto zobno meso, da se hrani zdrav duh sape in naravna barva zob, da se zavarujejo pred kostnim jedenjem, pred zobnim kamenom, ki je zobni glazuri tako nevaren. **Cena flaše ustne vode 60 kr., škatlja zobnega prahu 40 kr.**

Izleček iz Chine in Coke.

Najboljši dozaj znani želodčni likér; pospeši cirkulacijo, olajša prebavljivost, in pouda različnim organom in členom novo moč in novo življenje. **Cena flaše 80 kr.**

Nezmotljivo sredstvo proti mrzlici,

gotovo zdravilo proti vsaki prenehalni bolezni. Vspeh mojega zdravila je pa izkušena istina, in vsak bolnik, ki bo sam na sebi to zdravilo poskusil, se bode vesel prepričal, da je najkrepkejša in najgotovnejše sredstvo zoper mrzlico med vsemi dozaj znanimi. **Flaša velja 80 kr.**

Pravo norveško dorševo jetrno olje,

naravnost iz Bergena v Norvegiji naročeno. Posebno se rabi to dorševo olje proti revmatičnim bolečinam, protinu, pred vsem pa proti škrofeljnom proti sušici, kroničnim izpuščajem na koži in nervoznim bolečinam. **Cena originalne flaše 80 kr.**

Pravi Seidlitzjev prah,

1 tucat škatljic 7 gold, posamne 80 kr.

Pravo borovniško žganje s soljo,

1 flaša 50 kr.

Pagliano-sirup

iz Florence, 1 flaša 1 gold.

Voda lancasterske lilije

(Lancaster's Lily-Water.) Ta voda dá koži nenadejano belost in mehkost, jo obvaruje prezgodnjih gub ter ravedi, da vido-ma zginejo. Dalje se rabi, da se preženo pege in mozoli, in se ozdravi naglo poke, ktere se narede zaradi suše ali negladka. Z eno besedo, ta voda je pravi zaklad za toaleto, zaradi česar jo po pravici vse dame, kterim je za lepoto mari, visoko cenijo in rabijo. **Cena flaše 1 gold.**

Naročila snaj Ljubljane na sgoraj imenovane droge, kakor tudi na vsa druga zdravila se, če mogoče, s vračajočo pošto proti postnemu povzetju izvršujejo. Stroške za embalažo in ekspedicijo i. t. d. nagradijo gospodje komitenti.